

***Preotul Aurel Lazarov
din Dobrogea, duhovnicul
ocnelor de plumb,
martir al închisorilor comuniste***

Context politico-social

Rezistența anti-comunistă în Dobrogea s-a înscris în fenomenul, general, creștin și național, de rezistență față de noul regim ateisto-comunist. Aceasta urmărea păstrarea valorilor tradiționale ale Bisericii și neamului, amenințate de cei care promovau și aplicau fără scrupule ideologia comunistă.

În ceea ce privește Dobrogea, trebuie subliniat specificul² rezistenței în ansamblul mișcărilor de opoziție la nivel național. Se admite că au existat în acest spațiu câteva caracteristici impuse de relief, de regimul special pe care această zonă geografică l-a avut după 23 august 1944.

Relieful Dobrogei de Nord, cu dealuri acoperite de păduri rare, nu reprezintă un refugiu sigur; pădurile puteau fi lesne înconjurate și verificate; cât despre Dobrogea de Sud, lipsa oricărui locuri de refugiu a dus de multe ori la dispariția combatanților în luptele directe cu forțele de represiune. Altă particularitate a acestei perioade a fost aceea că Dobrogea fusese declarată, după 23 august 1944, zonă de operații apoi zonă de ocupație³ iar ca urmare a acestui fapt, în Constanța exista cea mai mare garnizoană sovietică din țară, unde funcționau Comandamentele superioare ale trupelor sovietice pentru întreg sectorul de Sud-Est⁴. Acest statut a generat o mai mare obediență din partea forțelor de represiune care, operând cât mai multe arestări și condamnări, căutau să-și câștige bunăvoința sovieticilor.

***Asist. Univ. Dr.
MAXIM VLAD¹***

În sfârșit, nu trebuie trecut cu vederea un punct sensibil al acestor generații: refuzul oamenilor de a se ralia noii ordini era întărit și amplificat de speranța unei intervenții salvatoare a Occidentului – promisă zilnic de posturi de radio străine – speranță care i-a animat multă vreme pe românii care ignorau „acordurile” de la Yalta.

În aceste condiții s-au produs acele acte de revoltă și nesupunere față de constrângerile comuniste, astfel încât grupuri umane, mai mult sau mai puțin compacte, au luat hotărârea de a organiza și lupta cu toate mijloacele pentru a păstra vechile structuri și vechiul mod de viață.

Între anii 1945 și 1960, în Dobrogea s-a desfășurat o vânătoare cumplită a celor bănuți de a nu fi fost de acord cu noile idei și acte politice; au fost arestați și, în unele cazuri au stat la închisoare fără să fi fost judecați și fără să fi existat o sentință judecatorească pronunțată împotriva lor. Mulți din cei ce au fost judecați nu au avut apărători, sau argumentele apărării nu au fost luate în considerare de judecători, și astfel anchetații nu știau nimic despre capetele de acuzare, despre corectitudinea anchetelor sau despre legitimitatea completului de judecată. În multe cazuri, după ani și ani, supraviețuitorii și rudele nu cunosc amănuntele procesului, legitimitatea acuzațiilor și temeiul acelor condamnări, ale căror consecințe sunt și astăzi resimțite. Se știe că informațiile asupra acuzațiilor și sentințelor au fost în mod deliberat ambigue și insidioase, pentru a amplifica teroarea exercitată asupra celorlalți membri ai familiei.

„Dobrogea a fost prima regiune colectivizată a României, un experiment economic reușit al comunismului. Nicolae Ceaușescu a avut un rol important în întrecerea comunistă pe regiuni, el fiind responsabil cu aplicarea politicii de colectivizare în Dobrogea. În martie 1949, regimul comunist își fixa noul țel: colectivizarea sau „înlăturarea exploatării omului de către om” – etapa agricolă. Zece ani le-a luat activiștilor pentru a realiza acest deziderat, iar prima regiune aleasă pentru punerea în practică a fost Dobrogea. Cu cea mai întinsă suprafață de teren agricol, cu populație redusă și eterogenă, Dobrogea era locul unde mărșul plan a prins rădăcini. Lagăr de exterminare pentru elita României, tabără de concentrare pentru trupele sovietice masate la granița Mării Negre, regiunea a fost colectivizată în timp record. În 1957, procesul era încheiat în Dobrogea, iar Decretul nr. 115 din 30 martie 1959 consemna succesul colectivizării totale în regiunea sud-estică. În plus, prin decretul din 1959 era expropriat

terenul care nu era lucrat direct de proprietarul deja prădat de stat. Dobrogea era dată exemplu pentru restul țării, care avea să se mai lupte cu jefuirea de proprietăți agricole până în 1962.

La 31 iulie 1949 era înființată prima gospodărie agricolă comunistă (GAC) din țară, botezată *Răsăritul*, la Ceamurlia de Jos în județul Tulcea. În volumul-documentar al Academiei Române privind „Colectivizarea agriculturii în România”, elaborat de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, cercetătorii găsesc explicația pentru care primul GAC din țară a fost înființat la Ceamurlia de Jos: aici era născut Vasile Vilcu, „Bulgarul”, primul secretar de partid comunist și cel de numele căruia se leagă principalele realizări ale epocii roșii în Dobrogea. Până la finele colectivizării, peste 300 GAC-uri aveau să fie înființate în județele Constanța și Tulcea.

Perioada în care românii erau torturați și uciși în lagărele comuniste poate fi numită, fără teamă de exagerare, *timpul martirilor*. Unul dintre acești martiri, Aurel Lazarov, era preot și povestea sa începe la fel ca a altor sute de mii de martiri asemeni lui. Acesta a slujit la Biserica cu hramul Înălțarea Domnului – Ziua Eroilor din localitatea Stejarul din județul Constanța, locaș ce în data de 1 martie 2004, a dobândit statut de Mănăstire.

Biserica satului Stejarul

Din cauza faptului că în sat nu exista biserică, locuitorii satului mergeau la slujbele de duminică și sărbători la biserică din satul Dulgheru, parcurgând pe jos 3 km.

Sătenii din Stejaru iau hotărârea formării unei comisii, în frunte cu preotul Oancea Mocanu care să se ocupe de organizarea lucrărilor și construcția bisericii. Construcția bisericii a început în anul 1934 și a fost finalizată în anul 1943. Construcția s-a realizat prin contribuția locuitorilor și cu ajutorul bănesc acordat de Prefectura județului Constanța.

Arhitectura bisericii este în stil bizantin, în formă de cruce și are 17 metri lungime și 5,50 metri lățime. A fost proiectată de domnul arhitect Nicolae Panait. Catapeteasma și icoanele bisericii au fost lucrate la Tulcea în anul 1940 de meșterul Eremia Pavaluc. Interiorul bisericii nu a fost pictat. O familie credincioasă care nu locuia în satul Stejaru, pe nume Dumitru și Elisabeta Apolozan, a ajutat financiar la construcția bisericii și a donat icoanele, cărțile de slujbă și obiectele de cult.

Biserica a fost sfințită cu hramul „Înălțarea Domnului”, pe 11 iunie 1943, de către episcopul locotenent Eugen Laiu. Preoții care au slujit

Biserica din Stejaru

la această biserică în decursul anilor au fost: Oancea Mocanu, Grigorie I., Lazaov Aurel, Cernescu Constantin, Sarghi Mihai.

Părintele Aurel Lazarov a fost primul preot care a locuit cu familia în sat, a stat cu chirie la familia Borănescu Ion. A fost instalat ca preot în anul 1946 și a slujit în satul Stejaru până pe 7 mai 1950, când a fost arestat de regimul comunist, împreună cu alți șase locuitori, consilieri ai bisericii: Nicolae Banciu - dascălul bisericii, Enache Mihalache, Corsote Gheorghe, Petre Pușcașu și Radu Dobre. Arestarea acestora s-a produs în zorii zilei de 7 mai 1950, când toți membrii familiei au fost scoși din case, duși la marginea satului și ținuți culcați cu fața la pământ, până au fost adunați toți. În cele din urmă i-au ales pe cei șase, i-au urcat într-o dubă, iar celorlalți le-au dat drumul acasă. Mai târziu a urmat confiscarea averii la toți, membrii familiilor rămânând pe drumuri. Acesta este cel mai trist eveniment din viața satului Stejaru.

Preoteasa Ecaterina Lazarov împreună cu fiul ei de numai 3 ani, Eugen Zefir, au fost dați afară din casă și prizoniți. Părintele Aurel Lazarov a fost închis la Pitești, Gherla, Cavnic și Aiud, unde a adormit în Domnul în anul 1960, pe 6 iunie. Acesta a fost cel mai neplăcut eveniment din satul Stejaru.

Date biografice

Părintele Aurel Lazarov s-a născut la 7 ianuarie 1921 în localitatea Gârliciu, lângă Hârșova. După școala primară a urmat Seminarul Central din București. În contextul guvernării legionare, a fost implicat în grupul „Mănunchiul de Prieteni care se constituise în școala în care învăța. După rebeliunea legionară, este suspectat de activitate legionară, urmărit fără însă nici un rezultat de către autoritățile antonesciene, ba mai mult, după numele de familie, a fost pe nedrept considerat bulgar și în pericol să fie expulzat în Bulgaria.

A fost nevoit să-și termine ultimii doi ani de studiu (1941-1943) la Seminarul „Sf. Apostol Andrei” din Galați. După absolvire, până pe 1 noiembrie 1943, lucrează la Uzinele „Malaxa” din București, apoi este încorporat. Ajunge la Școala de Militari în rezervă nr. 1 din Ploiești, apoi la 15 septembrie 1944, la Regimentul 37 Infanterie Constanța, nu înainte de a participa la dezarmarea unităților germane de la Slănic, Breaza și Comarnic.

Pentru faptele sale este decorat cu distincția „Bărbăție și Credință” cu spade, clasa a III-a. Pentru intrarea în cler, în 1946 noul regim politic îl condiționează cu aderea la „Frontul Plugarilor”. Primește darul preoției pe seama Parohiei Stejaru. De aici este arestat în noaptea 6 spre 7 mai 1950 de către Securitatea constănțeană. Conform documentelor penale de arhivă, numele părintelui fusese pronunțat în anchetă de către doi membri ai grupului de rezistență anticomunistă din zona Babadagului. Din documentele de la dosar reiese că părintelui Lazarov i s-au consemnat patru declarații în care se regăsesc practic aceleași informații.

A recunoscut că, în iunie 1949, s-a întâlnit cu membrii grupului de rezistență în două rânduri în care i-a ajutat cu alimente și, se spune în memorialistica foștilor deținuți politici, i-ar fi spovedit. A fost inclus într-un lot format din 18 inculpați, de categorii profesionale diverse, Securitatea dându-i chiar o coloratură politică legionară.

La proces, în ziua de 18 septembrie 1950, părintele a recunoscut legăturile cu cei din rezistență. Prin Sentința nr. 344 din 18 septembrie 1950 a Tribunalului Militar Constanța a fost condamnat la 12 ani temniță grea, pentru „uneltire contra ordinii sociale”. A fost purtat prin închisorile Constanța (septembrie 1950), Aiud (octombrie 1950, iulie 1955 și 1959), Gherla (martie 1954 și 1955) și în coloniile de muncă de la Cavnic și Baia Sprie (din decembrie 1952). În detenție a avut o purtare exemplară, după cum ne arată deținuți politici supraviețuitori ai gulagului românesc. La Aiud avea pseudonimul de *preftu* adică preotul în aromână, pentru a se proteja de turnătorii din închisoare. Era supranumit *duhovnicul ocnelor de plumb*⁵.

La mina de la Cavnic, memorialistul Ion Ioanid avea să-l cunoască pe părintele Lazarov, care, de Paștile anului 1953, împreună cu preoții Costache și Sebastian Popescu, săvârșea slujba Învierii, la care au participat și ceilalți deținuți politici⁶.

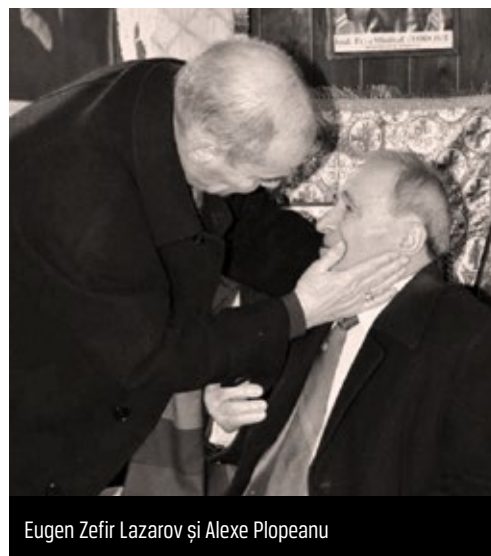
Un alt memorialist al gulagului românesc, Gheorghe Stănescu, l-a întâlnit pe părintele Lazarov la Cavnic, în septembrie-octombrie 1953, dar și în penitenciarul Gherla, despre care avem și următoarea mărturie: „Prin «vorbitoare» ni se comunică data Sfințelor Paști; 4 aprilie 1955, stabilită de părintele Lazarov pe baza unui calendar monahal tainic și practic,

care folosește nodurile degetelor de la ambele mâini și o modalitate de calcul destul de complicată, coroborată cu apariția primei luni pline, după Echinocliul de primăvară și a următoarei duminici.⁷

Părintele Liviu Brânzaș, rememorând suferințele îndurate, povestește⁸: „Suntem în Săptămâna Mare. Preoții sunt ocupați cu spovedania și cuminecarea fraților de suferință. Atât cei ortodocși, cât și cei greco-catolici. Eu ajung pentru spovedanie la Părintele Aurel Lazarov. [...] Deși poartă ochelari, îi merge faima de a fi cel mai bun perforator de la Cavnic. (...) Părintele era un om tăcut și ponderat. Nu l-am văzut niciodată râzând. Doar câte un zâmbet discret îi lumina uneori fața. Acest duhovnic cu spirit misionar avea să sfârșească în închisoare. Câțiva ani mai târziu, un camarad care a fost martor la agonia și moartea sa mi-a povestit cum s-a întâmplat plecarea lui spre veșnicie. La Aiud s-a îmbolnăvit de meningită și a fost internat la infirmeria penitenciarului. Boala s-a dezlănțuit cu virulență și a intrat într-o fază galopantă. Foarte curând, Părintele a intrat în agonie. Frații de suferință din jurul lui au fost martorii unui dialog dramatic între muribund și un Interlocutor invizibil. Convorbirea stranie a început printr-o interogație, repetată la anumite intervale: – De ce, Doamne, de ce?...Era marea întrebare pe care o pune orice suflet în fața iminentei plecări spre Eternitate. Cine știe ce tainice răspunsuri primea muribundul, că de la un timp, a pronunțat, repetând: – Știu, Doamne, știu!...Când ultimele energii ale ființei s-au stins și convulsiile au încetat, parcă din depărtările spre care îi era purtat sufletul, a izvorât suspinul supremei împăcări: – Înțeleg, Doamne, înțeleg!... Așa a trecut în Veșnicie robul lui Dumnezeu preotul Aurel, duhovnic neînfricat al temniței și ocnei (...) Odihnească-se de ostenele și suferințele sale cele multe, căci faptele lui de curaj apostolic au mers cu el mărturie în cer!”

Ocrotitor de suflete, „Preotul Aurel Lazarov era mereu pomenit de mari duhovnici ai neamului românesc, cum ar fi Justin Pîrvu și Arsenie Papacioc. Pe ultimul chiar l-a ocrotit în închisoare, cu prețul sănătății sale, deoarece acesta era șubrezit de frig și tortură. Fiul său, Alexe Plopeanu, i-a rămas recunoscător pentru totdeauna. Când erau amândoi arestați și duși spre temnițe, s-au întâlnit între două trenuri. Pentru că Plopeanu era îmbrăcat doar într-o cămașă, părintele Lazarov i-a dat o haină de-a sa, ca să nu înghețe.⁹”

La Aiud, l-a întâlnit părintele Arsenie Papacioc care spunea: „Șțiți cum era părintele Aurică? Eram toți la Zărcă. Curgea apă de sus și

Aurică stătea deasupra mea ca să nu curgă apă pe mine, pentru că sufream de plămâni. Era omul care, și dacă suferea de foame o săptămână și primea o bucată de pâine, prefera să o dăruiască, ca să-i vadă pe ceilalți zâmbind¹⁰”.

Atitudinea de mărturisitor al lui Hristos în temniță este confirmată de fiul său, care rememorează: „Tata a stat închis zece ani, până a murit, și în tot acest timp o singură veste am aflat de la el, printr-un om deosebit, prieten bun de parohie cu tatăl meu, părintele Mocanu. Prin 1958 – 1959 a venit la noi și mi-a adus, din partea tatălui meu, o cruciuliță din lemn și o iconiță făcută dintr-un fel de os. Și mamei o bucată de cămașă”.

La fel de frumos se exprimă un alt coleg de suferință, părintele Dumitru Stăniloae: „[...] Dintre preoții aflați în închisori în anii 1958 – 1964, eu personal am fost în cameră cu câțiva care au murit, îmbolnăviți de tot felul de tratamente chinuitoare la care fuseseră supuși, inclusiv înfometarea. Dintre aceștia, pr. Lazarov din Dobrogea, aflat în 1959 în cel de-al 14-lea an de închisoare; acesta se gândea cu emoție că-și lăsase fiul acasă, în vârstă de un an. Niște dureri cumplite de cap i-au adus la un moment dat, după trei zile, moartea¹¹”.

Și într-adevăr, la 7 iunie 1960, părintele Aurel Lazarov trecea din temnița Aiudului la cele veșnice, pe certificatul medical enunțându-se sec „meningită tuberculoasă”. În schimb, fiul său își amintește: „În data de 7 iunie 1960, un banal act administrativ sosea la Sfatul Popular al comunei Dulgheru, raion Hârșova, reg. Constanța, și anunța, în câteva rânduri pline de greșeli, fără nicio semnătură sau ștampilă oficială, moartea duhovnicului martir. Așa am aflat că a murit tata. În casă a

fost jale mare și chiar în localitate, căci părinții și bunicii mei erau oameni foarte cunoscuți în Hârșova. În anul următor, ni s-a trimis, de la Aiud, un pachet. Erau reverenda lui, cămașa plină de sânge și o pereche de bocanci. Bunica le-a luat și s-a dus la părintele Manea și le-a citit. Apoi le-a pus într-o cutie de carton sub patul ei și nimeni nu avea voie să umble la acea cutie. Mi-a lăsat cu limbă de moarte să-i pun în sicriu lucrurile tatei și, pe cruce, fotografia lui", mai spune Lazarov.

„Din păcate, personal, nu l-am cunoscut. Eram foarte mic când a fost luat. Mama, bunica și oamenii din jurul nostru mi-au povestit însă, mai ales după Revoluție. Mi-a zis însă mama o poveste, care m-a impresionat mult. Ca să-mi cumpere mie o căpățână de zahăr, cum era pe atunci, tata a dat o vioară foarte scumpă și care îi era foarte dragă. A fost la Jilava, Cavnic, Aiud. A luat ca atare detenția, a fost un luptător, n-a fost însă prea diplomat. A fost torturat pentru că nu a vrut să se dezică de jurământul de preot. Oamenii mi-au povestit că a fost un preot adevărat. Torționarii nu au știut că avea cu el un antimis (altar portabil). O perioadă bună de timp nu s-a știut și el ținea slujbe, slujbe adevărate¹², povestește fiul lui Lazarov.

Spiritul puternic și ales, sfințenia și structura interioară indestructibilă ale acestui preot, structură care a susținut, cu prețul vieții, sute de creștini pentru a scăpa din iadul distrugerii spirituale, au lăsat amintiri de neșters în mințile și inimile celor ce l-au cunoscut. [...]

În încercarea de recuperare a amintirii tatălui dispărut prea devreme, Eugen Zefir Lazarov a fost în vizită la părintele Iustin Pârveu, la Mănăstirea Petru Vodă de lângă Neamț. „Era sărbătoare, era lumea de pe lume și un lung șir de oameni stătea să intre la părinte. Am intrat în vorbă cu un călugăr, care, după ce a aflat că sunt „fiul părintelui Lazarov”, și-a făcut cruce și m-a ajutat să intru la părinte.

Iustin Pârveu s-a uitat la mine lung, și-a făcut cruce, m-a chemat lângă el, mi-a pus patrafirul, mi-a citit și apoi mi-a povestit tot felul de minuni. A fost un om bun, un preot desăvârșit, așa cum rar se întâlnește, care și-a făcut datoria până la capăt¹³, mi-a spus.

PRIEST AUREL LAZAROV FROM DOBROGEA, MARTYR OF COMMUNIST PRISONS

The article represents a portrait of priest aurel lazarov. The information that is revealed shows his life and his activity with an accent on his sufferings in the communist prisons where he died.

Keywords: priest Aurel Lazarov, communist prisons, Eugen Zefir Lazarov, church, Dobrogea

NOTE

1 Facultatea de Teologie din Constanța.

2 Marian Cojoc, „Regionala Marea - Un episod al rezistenței anticomuniste din Dobrogea (1948-1952)” în revista „Marea Noastră”, An 11, nr. 1-2, ianuarie-martie 1999, p. 23.

3 Ibidem, p. 26.

4 A.N.C.T., Fond Prefectura Constanta, dosar nr. 267/1945, f. 41. M. Cojoc, „Rezistența anticomunistă în Dobrogea, 1948-1958. Coordonate istorice” în „Arhivele totalitarismului”, An V, nr. 15-16, 1997, pp. 57-67.

5 *** „Martiri pentru Hristos din România în perioada regimului comunist”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007, p. 395.

6 Ion Ioanid, „Închisoarea noastră cea de toate zilele, vol. 1 (1949, 1952-1954)”, Editura Humanitas, București 2013, p. 167.

7 Gheorghe Stănescu, „Jurnal de prigoană”, ediția a III-a, Editura Venus, p. 144, 153, 158, 222.

8 Preot Liviu Brâzaș, „Raza din catacombă. Jurnal din închisoare”, Editura Scara, București, 2001, pp. 116-117.

9 https://adevarul.ro/locale/constanta/suferinta-unui-preot-constantean-martir-temnita-comunista-ultimele-cuvinte-patul-moarte-inteleg-doamne-inteleg-1_54d8eb61448e03c0fd709744/index.html accesat 01.05.2019

10 <https://fericiticeiprisoni.net/aurel-lazarov-v/1890-aurel-lazarov-duhovnicul-martir-de-la-constanta>

11 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Prigonirea Bisericii Ortodoxe strămoșești sub comunism”, în „Vestitorul ortodoxiei românești”, Anul I, nr. 3, februarie 1990.

12 <https://fericiticeiprisoni.net/aurel-lazarov/1890-aurel-lazarov-duhovnicul-martir-de-la-constanta>

13 Ibidem.